

Kako ravnati v primeru ilegalnih vprašanj na razgovoru?

Številni državni in lokalni pravni akti regulirajo vprašanja, ki jih delodajalci smejo postaviti kandidatom za zaposlitev na razgovorih. Vprašanja delodajalca - ne glede na to ali gre za zaposlitveni razgovor, informativni intervju ali psihometrično testiranje - se morajo nanašati na zaposlitev, za katero se potegujete. Za delodajalca mora biti osrednje gledišče: »Kaj moram vedeti, da se odločim, ali oseba lahko opravlja naloge v sklopu dela, ki ga nudim?«

Žal marsikateri delodajalec sprašuje po stvareh, ki niso bistvene za opravljanje razpisanega dela. To so predvsem vprašanja o družinskem in zakonskem stanu, o nosečnosti, o načrtovanju družine in druga osebna vprašanja, ki niso v neposredni povezavi z delom. Prepovedana so tudi vprašanja z namenom razkrivanja rasnega in etičnega porekla, političnega, verskega in ideološkega prepričanja, sindikalnega članstva in informacij v zvezi z zdravjem in spolno usmeritvijo, razen, če je pridobitev takšnih podatkov nujna zaradi izpolnjevanja z zakonom določenih obveznosti delovnega mesta. Da boste lahko na razgovoru takoj prepoznali ilegalno vprašanje, vam predstavljamo nekaj primerov:

- Ali ste že pridobili državljanstvo Slovenije? (To vprašanje je dovoljeno le, če gre za dela v vojski, policiji, sodstvu in javni upravi.) Kje ste bili rojeni? Kje so bili rojeni vaši starši?
- Kakšen je vaš zakonski status? Ali ste poročeni? Ločeni? Kako to, da ste še samski? Kdaj se nameravate poročiti? Ali načrtujete imeti družino? Koliko otrok imate? Kako imate urejeno varstvo otrok?
- Katerim klubom in socialnim organizacijam pripadate? (Dovoljeno le, če je to pomembno za opravljanje dela.) Ali pripadate kakšni verski skupini? Ali hodite v cerkev? Koga ste volili na zadnjih volitvah? Naštejte mi pet politikov, ki so vam všeč / vam niso všeč?

- Koliko ste visoki? Koliko ste težki? (Vprašanja o teži in višini niso dovoljena, razen če gre za opravljanje določenih del, ki zahtevajo določene minimalne standarde.)
- Ali ste imeli v zadnjem času ali v preteklosti katero koli bolezen ali operacijo? Če da, jih naštejte in pripišite datume, kdaj ste jih preboleli! Kakšno je zdravstveno stanje vaše družine? Kdaj ste izgubili oster vid? Ali ste kdaj poskusili mamila? Ali potrebujete kakšno pomagalo ali prilagoditev pri opravljanju tega dela? (To vprašanje lahko izpraševalec postavi šele, ko predstavi delo, ki ga ponuja.)
- Ali ste bili kdaj osumljeni kaznivega dejanja? (To vprašanje ni dovoljeno, saj smatramo osebo, osumljeno kaznivega dejanja, kot nedolžno, dokler ni pravomočno obsojena.)

Če vam na razgovoru postavijo ilegalno vprašanje, kar ni tako redek pojav, imate na razpolago vsaj tri možnosti:

- **Lahko odgovorite na vprašanje** - imate vso svobodo, da to naredite, če želite. Vendarle, če se odločite, da boste odgovorili na ilegalno vprašanje, ne pozabite, da s tem dajete informacije, ki se ne nanašajo neposredno na zaposlitev. Zelo verjetno je, da boste dali »napačen« odговор, ki bo pokvaril vaše možnosti, da boste dobili delovno mesto, za katerega kandidirate.
- **Lahko zavrnete odgovor na vprašanje**, kar je vaša pravica. Na žalost, odvisno seveda od utemeljitve vaše zavrnitve, tvegate, da se delodajalcu prikazete kot nekooperativni ali preveč samosvojni, to pa sta lastnosti, ki bi jih delodajalec težko pripisal »idealnemu« kandidatu.
- **Lahko razmislite o namenu vprašanja** in odgovorite na način, ki bi se lahko nanašal na zaposlitev in hkrati ne daje osebnih informacij.

Na primer, če spraševalec vpraša: »Ali ste že pridobili državljanstvo Slovenije?« ali »Iz katere države izvirate?«, mu lahko odgovorite preprosto z »Imam dovoljenje za delo v Republiki Sloveniji«.

Na podoben način, lahko delodajalec vpraša: »Kdo bo skrbel za vaše otroke, ko boste morali zaradi tega dela potovati?«. Odgovorite: »Lahko usklajujem potovanja in delovni urnik, ki ga to delo zahteva, s svojim privatnim življenjem.«

Na vprašanje »Ali ste poročeni?«, je lahko vaš odgovor »Zagotavljam vam, da moje zasebno življenje ne bo vplivalo na učinkovito opravljanje mojega dela.«

Če spraševalec naravnost vztraja pri ilegalnih vprašanjih, lahko na diplomatski način vprašate: »Ali smem vprašati v kakšni povezavi je to z mojo sposobnostjo opravljati to delo?«

Torej, ni vam potrebno odgovarjati na ilegalna vprašanja, ki niso v neposredni zvezi z delom, za katerega se potegujete. Da pa ne boste izpadli 'trmoglav' kandidat, na taka vprašanja odgovarjajte posredno, vedno vaš odgovor vežite na razpisano delovno mesto.

